

Η μετάνοια στον Ισραήλ - Του Πρωτοπρεσβύτερου π. Γεωργίου Βέτσου

/ [Γνώμες](#)

Ο όρος μετάνοια χρησιμοποιούνταν νωρίτερα από την χριστιανική γραμματεία και πέρα από την βιβλική γραμματεία. Ο όρος μετάνοια ετυμολογικά προέρχεται από την πρόθεση «μετά» και το ουσιαστικό «νους» και σημαίνει μεταβολή του νου, αλλαγή στον τρόπο σκέψης του ανθρώπου[1]. Η λέξη μετάνοια[2] συναντάται στους Έλληνες κλασικούς φιλοσόφους από τον ε΄ αιώνα[3].

- Γράφει ο Πρωτοπρεσβύτερος π. Γεώργιος Βέτσος, Master Θεολογίας

Η μετάνοια στην Παλαιά Διαθήκη χρησιμοποιείται έχοντας διαφορετική σημασία, αυτή της μεταστροφής. Ο όρος στην βιβλική γραμματεία αποκτά έναν καθαρά θρησκευτικό χαρακτήρα δηλώνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο το γεγονός ότι ο άνθρωπος απομακρύνεται από τον δημιουργό του Θεό πράττοντας την αμαρτία. Η μεταστροφή του ανθρώπου σηματοδοτεί την πορεία προς την καλλιέργεια των αρετών και της συμμόρφωσης του στο θείο θέλημα[4]. Απόρροια της πρακτικής αυτής είναι ο άνθρωπος να εγκαταλείπει τον εφάμαρτο τρόπο ζωής προσεγγίζει

τον Θεό. Η μετάνοια είναι μία συνεχή προτροπή στον αμαρτωλό άνθρωπο τόσο στον Ισραήλ, όσο και στο ποίμνιο της χριστιανικής Εκκλησίας, διατηρώντας παράλληλα ένα ηθικό περιεχόμενο[5]. Στην Καινή Διαθήκη η μετάνοια είναι η γενεσιουργός αιτία της πορείας του ανθρώπου προς την ψυχική κάθαρση[6].

Μελετώντας τα βιβλία της Παλαιάς Διαθήκης[7] εξάγεται το συμπέρασμα ότι η μετάνοια σχετίζεται άμεσα με τη σχέση του δημιουργού με τον άνθρωπο και μάλιστα αυτό μέσα από την ατομική ευθύνη του κάθε ανθρώπου αλλά και τη συλλογική ως έναν λαό, τον περιούσιο. Σαφέστατα γίνεται άμεσα αντιληπτή η διαφορά της πρώτης, η οποία είναι προσωπική και συνδέεται άμεσα με τον εσωτερικό κόσμο του ανθρώπου, με τη δεύτερη, που περιλαμβάνει όλο τον λαό. Στην Παλαιά Διαθήκη ο άνθρωπος διαπράττει την αμαρτία, οπότε παραβαίνει τον θείο νόμο με αποτέλεσμα να απομακρύνεται από τον Θεό και μόνο η μετάνοια είναι η οδός της επιστροφής του και ο τρόπος να επανασυνδεθεί με τον δημιουργό του[8].

Πολύ εύστοχα τονίζει σχετικά άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος αναφέρει για τη μετάνοια ότι είναι «η επί το βέλτιον μεταβολής»[9]. Αντίστοιχα ο άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής αναφέρει σχετικά : «ἀξίως τῆς μετανοίας προσέταξεν αὐτῷ ποιεῖσθαι καρπούς. Τουτέστι, προς τους φαινομένους τρόπους μεταποιῆσαι την κρυπτομένην τῆς καρδίας διάθεσιν»[10]. Η μεταστροφή του εσωτερικού είναι του ανθρώπου είναι αναμφίβολα επίπονη και πολλές φορές χρονοβόρα[11].

Πρωταρχικό στάδιο της μετανοίας είναι η συνειδητοποίηση και ο έλεγχος της αμαρτητικής κατάστασης στην οποία βρίσκεται ο άνθρωπος. Στη συνέχεια είναι εφικτή η πραγματοποίηση της οντολογικής αλλαγής του αμαρτάνοντα, η διαρκής μετάνοια. Ο πιστός ελέγχεται στην Παλαιά Διαθήκη από τον ίδιο τον νομοθέτη Θεό με σκοπό να τον κατευθύνει στη μετάνοια. Ο Θεός επιζητεί να δει τον Ισραηλίτη σε μετάνοια τόσο αυτόν ατομικά όσο και τον λαό στο σύνολο του. Το επόμενο σκαλοπάτι του μετανοημένου ανθρώπου είναι η τιμωρία. Ο Θεός για το πνευματικό όφελος του Ισραήλ επιτρέπει να σημειωθούν κάποια γεγονότα – συμφορές τα οποία έχουν σαφέστατα παιδαγωγικό χαρακτήρα και σε καμία περίπτωση εκδικητικό – ανταποδοτικό. Όταν ο Ισραήλ εγκαταλείπει τον αληθινό Θεό και προσκολλάται στα είδωλα, ο ίδιος ζημιώνεται και για αυτό το λόγο ο Θεός επιχειρεί να τους επαναφέρει από τον δρόμο της απώλειας. Κατά συνέπεια συναισθανόμενος ο Ισραήλ το λάθος του ανατρέχει στο θείο έλεος. Με αυτή τη λογική ο άνθρωπος φτάνει στο επόμενο στάδιο όπου πλέον αποστρέφεται την ίδια την αμαρτία. Συντετριμμένος ο Ισραηλίτης για το πνευματικό του κατάντημα στρέφει το βλέμμα του στον Θεό[12]. Το τελευταίο της μετάνοιας χρειάζεται παράλληλα την ολοκλήρωση του καινού πνεύματος της σκέψης και της πρακτικής του ανθρώπου,

προκειμένου να κατανοήσει το θείο θέλημα και να πορευθεί σύμφωνα με αυτό[13].

Είναι χαρακτηριστική η καθιέρωση των ημερών μετανοίας που επέβαλλε ο Ιερεμίας στον Ισραήλ κατά την Βαβυλώνιο αιχμαλωσία. Ο λαός την περίοδο αυτή όφειλε να προσεύχεται και να νηστεύει, μένοντας ένα ολόκληρο τριήμερο νηστικός και χωρίς να πει νερό. Η πλήρη ασιτία γίνονταν αποδεκτή από το Θεό ως έργο μετάνοιας. Επίσης ο προφήτης Ιεζεκιήλ τονίζει ότι για όσο καιρό ο αγαπημένος λαός του Θεού θα μένει στην αμαρτία, είναι αδύνατον να επιδείξει έργα αρετής και δε θα έχει το έλεος του Θεού. Μόνο όταν οι Ισραηλίτες θα επιστρέψουν στη λατρεία του αληθινού Θεού θα γίνουν σαν το ξυλο το οποίο θα δώσει καρπούς[14].

Ο προφήτης Ησαΐας τονίζει ότι ο λαός του Ισραήλ είναι ο «ηγαπημένος αμπελών» του Κυρίου. Δυστυχώς αυτό δε σημαίνει ταυτόχρονα ότι ενώ δέχεται τόση προσοχή υπάρχει αντίστοιχα πληθώρα καρπών. Σύμφωνα με τον προφήτη Ιερεμία[15] είναι η «άμπελος η καρποφόρος», η οποία, παρά την εξαιρετική της ποικιλία μετατράπηκε σε άγρια. Κατά τον Ωσηέ[16] ο Ισραήλ είναι η «άμπελος η ευκληματούσα», της οποίας το πλήθος των καρπών ήταν ενδεικτικό του πλήθους των ανομιών της[17]. Ο προφήτης θεωρεί την αμαρτία ως κάτι το πονηρό και κατά συνέπεια τους αμαρτάνοντες ως πονηρούς ανθρώπους, που αρκετές φορές είχαν υποπέσει στο σφάλμα της ειδωλολατρίας[18]. Γενικά οι προφύτες διαδραμάτιζαν το ρόλο του θείου οργάνου που επιχειρεί να επαναφέρει τους ανθρώπους στην αληθινή πίστη[19]. Στόχος λοιπόν, η ειλικρινή μετάνοια, η επιστροφή στον Γιαχβέ ο οποίος δίνει «επι αμαρτήμασι μετάνοιαν» προς σωτηρία[20].

Υποσημειώσεις:

[1] Δορμπαράκη Π., Επίτομον λεξικόν της αρχαίας ελληνικής γλώσσης, εκδ. Εστία, Αθήνα 1985, σ. 332, πρβλ., Δημητράκου Δ., «Μετάνοια», Μέγα Λεξικόν όλης της ελληνικής γλώσσης, εκδ. Δομή, Αθήνα 1978, σ. 482.

[2] Παρεμφερείς όροι της μετάνοιας είναι η μεταμέλεια, μετάγνοια, μετάγνωση.

[3] Μπεζεντάκου Ν., Η έννοια της μετανοίας στον Όμηρο, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1980, σ.18.

[4] Νικολάου Δ., Η μετάνοια, εκδ. Αντωνόπουλος, Αθήνα 1992, σ, 43.

[5] Βούλγαρη Χ., Η περί σωτηρίας διδασκαλία του Ευαγγελιστού Λουκά, Αθήναι 1971, σ. 23.

- [6] Τρεμπέλα Π., Μετανοείτε, εκδ. Σωτήρ, Αθήνα 1987, σ. 15
- [7] Βακάρου Δ., Το Μυστήριο της Μετανοίας και Εξομολογήσεως, ιστορία και πράξη, εκδ. Ιερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 1999. σελ. 25.
- [8] Δασκάλου Ν., Η μετάνοια στην Παλαιά Διαθήκη, Αθήνα 1992, σ. 73.
- [9] Ιωάννου Χρυσοστόμου, Ομιλία προς τους σκανδαλισθέντας, ΕΠΕ τ.33 σ.628.
- [10] Μαξίμου Ομολογητού, Περί Θεολογίας , εκατ. Α΄ , κεφ. κγ΄ . Φιλοκαλία Β΄ ,εκδ. Το Περιβόλι της παναγίας, Θεσσαλονίκη 2017, σ.107
- [11] Βακάρου Δ., Το μυστήριο της μετανοίας, όπ. π., σ.29.
- [12] Σταυρόπουλου Χρ., Ποιμαντική της μετανοίας, εκδ. Αποστολική Διακονία της Εκκλησίας της Ελλάδος, Αθήνα 1983, σ.92.
- [13] Βακάρου Δ., Το μυστήριο της μετανοίας, όπ. π., σ. 37-38.
- [14] Ιεζεκιήλ, Καὶ τὰ ξύλα τὰ ἐν τῷ πεδίῳ δώσουσι τὸν καρπὸν αὐτῶν, καὶ ἡ γῆ δώσει τὸν καρπὸν αὐτῆς, καὶ κατοικήσουσιν ἐπὶ τῆς γῆς αὐτῶν ἐν ἐλπίδι εἰρήνης,
- [15] Ιερεμίας 2, 21.
- [16] Ωσηέ, 10, 1
- [17] Γαλίτη Γ., «Η μετάνοια κατά την καινή Διαθήκη», Γρηγόριος Παλαμάς τ. 57 (1973) σ.151.
- [18] Καϊμάκη Δ., Θέματα Παλαιοδιαθηκικής Θεολογίας, εκδ. Simbo, Θεσσαλονίκη 1999, σ.115
- [19] Όπ. π. σ. 116.
- [20] Βιτάλη Φ., «Η αμαρτία κατά την Παλαιά Διαθήκη», Απόστολος Βαρνάβας 43(1982), σ. 17.

Πηγή: pemptousia.gr